

Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy IV

**Závěrečná zpráva pro Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR -
projekt HR128/05**

Prosinec 2005

Obsah

Obsah	2
Metodika	3
Hlavní zjištění	4
Podrobné výsledky	6
1. Představy o příležitostech mužů a žen	6
2. Postoje k rovným příležitostem	10
3. Hodnocení institucí a dalších subjektů s ohledem na ochranu práv žen	15
4. Spontánní znalost hnutí a organizací zabývajících se ochranou práv žen a rovnými příležitostmi	18
5. Názory na domácí násilí na ženách	19
Dotazník	25
Tabulková příloha	27

Metodika

Firma Factum Invenio provedla exkluzivně pro potřeby Ministerstva a práce a sociálních věcí šetření týkající se některých vlivů na genderové vztahy.

Výzkum byl realizován v rámci omnibusového dotazování, které provedli vyškolení tazatelé firmy Factum.

Dotazování proběhlo ve dnech 7.-14. října 2005 na reprezentativním vzorku 1135 občanů České republiky starších 15 let, získaném kvótním výběrem podle pohlaví, věku, úrovně dosaženého vzdělání, velikosti místa bydliště a regionu.

Data přenesená na počítačová média byla prověřena systémem logických a statistických kontrol, který Factum používá pro odhalení nesrovnalostí a nekonzistencí údajů v primárních dokumentech. Statistické výpočty byly provedeny souborem programů SPSS for Windows.

Šetření navazuje na tři předchozí výzkumy, provedené firmou Factum pro MPSV v letech 2002 - 2004 (dotazování ve dnech 22.-27. března 2002, 18.-23.dubna 2003 a 23.-28. dubna 2004).

Z výzkumu se vydává tato závěrečná zpráva, jejíž součástí je tabulková příloha, obsahující tabulky třídění druhého a třetího stupně (podsoubor muži a ženy) odpovědí na všechny meritorní otázky.

Hlavní zjištění

- § Veřejnost se domnívá, že v **mnoha oblastech jsou v praxi „práva“ jednoho z pohlaví upřednostňována**. Zatímco **žena** je jednoznačně zvýhodňována při **rozvodovém řízení** lepšími šancemi získat **dítě do své péče**, **muž** má výrazně lepší možnosti, pokud jde o **odměňování a získávání práce**. **Rovné příležitosti** vnímají lidé pouze v případě **vzdělávání**. Zjevně hůře hodnotí šance žen právě ženy.
- § **Názory se od roku 2002 příliš nemění**. Do roku 2004 reflektovala obě pohlaví ve větší míře situaci v získání odpovídající práce, odměňování a podnikání jako čím dál nepříznivější pro ženy, v roce 2005 se však situace mírně zlepšila.
- § **Se stejnými právy pro obě pohlaví souhlasí většina veřejnosti**. Téměř nikdo si nemyslí, že by jedno z pohlaví nemělo mít **právo na zaměstnání**, které by ho činilo soběstačným a nezávislým. Shoda panuje také v tom, že obě pohlaví by měla být **zastoupena v řídicích a rozhodovacích institucích a dělba práce v domácnosti** by měla umožňovat stejně volného času pro muže i ženy. Více než osm z deseti respondentů souhlasí **s dělbou práce při výchově i péči o dítě a stejnými právy obou rodičů na dítě** při rozvodovém řízení.
- § **Kontroverzně jsou vnímána opatření na vyrovnávání příležitostí - tzv. „pozitivní diskriminace“**. Veřejnost nemá jednotný názor na to, zda při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno. Ve většině případů **se staví ženy k rovným či vyrovnávacím příležitostem příznivěji než muži**.
- § Opět se potvrdil **pokles míry jednoznačného souhlasu** prakticky se všemi sledovanými **principy rovných příležitostí**, který jsme zaznamenali již v roce 2003. Tento pokles připadá více **na vrub žen**, je však kompenzován vzestupem mírného souhlasu.
- § **Veřejnost pohlíží na působení jednotlivých subjektů ve vztahu k problematice ochrany práv žen spíše pozitivně**. Za **nejužitečnější** je z tohoto hlediska považováno působení **škol a médií**, za **nejméně užitečné** působení zastánců **feministického hnutí**. Rozdíl v hodnocení mužů a žen se projevuje především ve vztahu k nevládním organizacím, osobnostem spojeným s feminismem a také médiím, které ženy hodnotí pozitivněji.
- § V roce 2005 se zvýšil podíl lidí, kteří považují zejména **školy** za rozhodně užitečné z hlediska ochrany práv žen. Naopak se mírně zhoršilo hodnocení **medií**.
- § **Většina občanů nezná žádná hnutí či organizace**, které se zabývají takovými záležitostmi jako je **ochrana práv žen či rovné příležitosti pro muže i ženy**. Pouze dva lidé z deseti byli schopni uvést nějaký příklad. Tato situace je stejná jako v předchozích letech.

- § Více než dvě pětiny občanů si myslí, že **domácí násilí na ženách** se v naší společnosti vyskytuje **poměrně často**, menší část z nich má za to, že tento jev je u nás **zcela běžný**. Polovina veřejnosti je toho názoru, že domácí násilí na ženách se vyskytuje občas a nebo zcela ojediněle.
- § Na rozdíl od předchozích let, kdy byl opětovně zaznamenáván mírný nárůst podílu občanů považujících domácí násilí za běžné nebo časté, jsme v roce 2005 zaznamenali **mírné snížení** podílu těchto názorů mezi veřejností.
- § Čtvrtina lidí pokládá za „běžné“ fyzické násilí na ženách uvnitř rodin a více než dvě pětiny lidí pokládají za „obvyklé“ násilí psychické. Obě formy násilí, a především ta psychická, je významně častěji reflektována ženami.
- § Tři z deseti občanů deklarují, že **znají rodinu, kde existuje násilí mezi partnery**. Z časového srovnání plyne, že situace je v roce 2005 mírně pozitivnější než v předchozích dvou letech.

Podrobné výsledky

1. Představy o příležitostech mužů a žen

Česká veřejnost se na počátku jednadvacátého století domnívá, že v mnoha oblastech jsou v praxi „práva“ jednoho z pohlaví upřednostňována. Z předložených oblastí lidé jednoznačně reflektují výhodu, kterou mají ženy ve vztahu k možnosti získat dítě po rozvodu do své péče. Dvě třetiny lidí se domnívají, že to bude „bez diskusí“ žena.

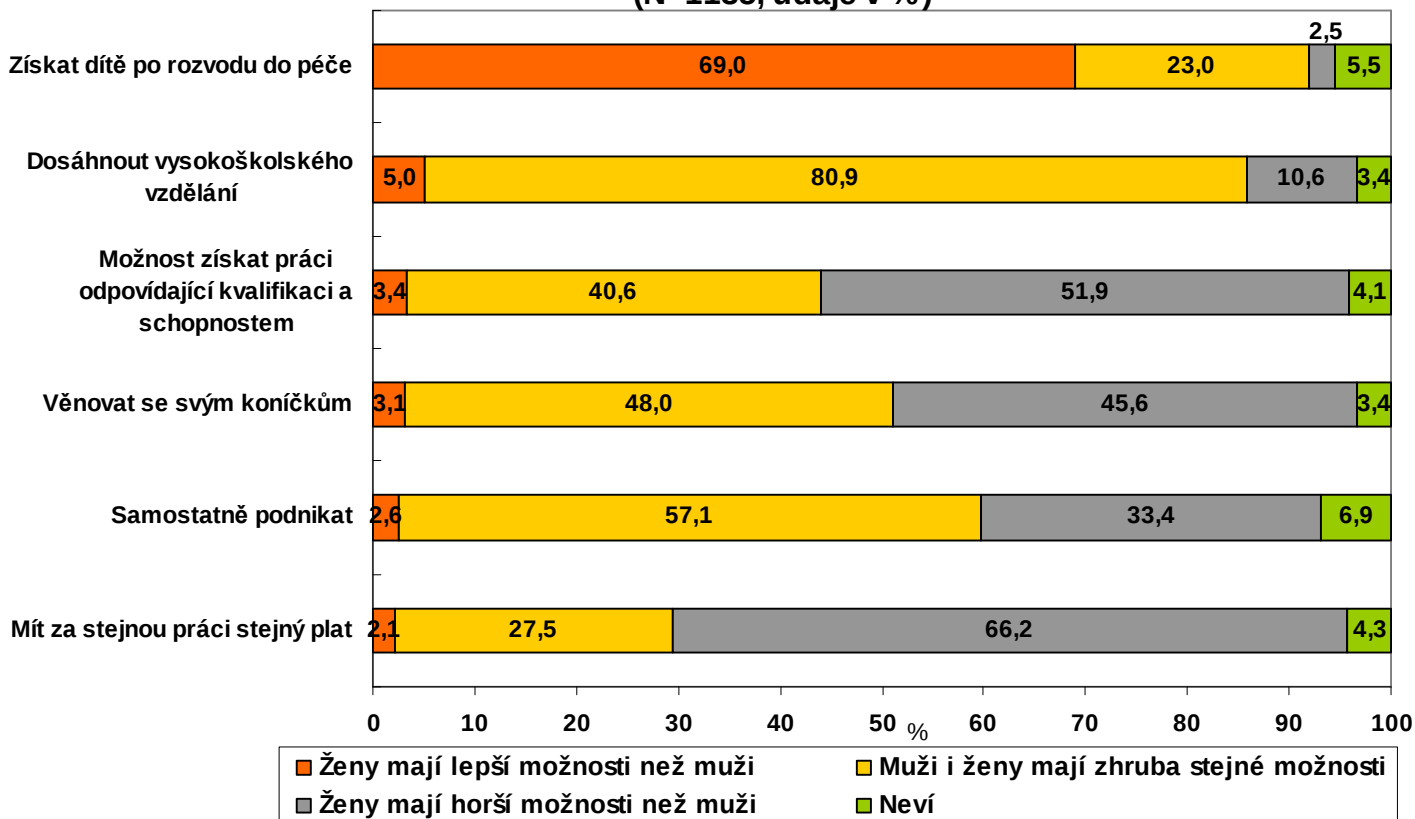
Opačně pohlíží společnost na odměňování. Více než dvě třetiny občanů tvrdí, že lepší možnosti mají v tomto ohledu muži. Více než polovina lidí si také myslí, že muži mají lepší příležitost získat práci, která odpovídá jejich kvalifikaci a schopnostem.

Pokud jde o možnost věnovat se svým koníčkům, reflektuje společnost také z více než dvou pětín příznivější situaci mužů, ale stejně velký podíl lidí se domnívá, že obě pohlaví jsou na tom zhruba stejně. Stejně šance mají podle téměř tří pětín veřejnosti muži i ženy v podnikání, nicméně třetina odpovědí zřetelně odráží výhody na straně mužů.

Jedinou oblastí, kde jsou genderové příležitosti vyrovnané, je vzdělání. Osm z deseti občanů si myslí, že jak muži tak ženy mají stejné šance dosáhnout vysokoškolského vzdělání.

Srovnání možností mužů a žen

(N=1135, údaje v %)

Při pohledu na srovnání letošních výsledků za rok 2005 s předešlými je zjevné, že **k výrazným změnám v názorech občanů nedošlo, nicméně jisté posuny lze zaznamenat.** Zejména jde o **pokles podílu názorů, že ženy mají horší možnosti získat práci adekvátní jejich kvalifikaci a schopnostem a mít za stejnou práci stejný plat jako muži.** V těchto dvou oblastech docházelo od roku 2002 ke zhoršení vnímání rovných příležitostí obou pohlaví, v roce 2005 se však tento trend obrátil. Současné hodnocení však není lepší než výchozí stav z roku 2002. Opět došlo i k mírnému poklesu v zastoupení názoru, že ženy mohou spíše získat po rozvodu dítě do své péče. Tento posun je doprovázený vzestupem mínění, že ženy i muži mají v této otázce stejné šance.

Srovnání možností mužů a žen – časová komparace

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % v každém řádku tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Ženy mají lepší	Zhruba stejné	Ženy mají horší
Získat dítě po rozvodu do péče	2002	74,5	17,6	3,1
	2003	67,6	23,4	3,8
	2004	72,7	18,7	3,5
	2005	69,0	23,0	2,5
Dosáhnout vysokoškolského vzdělání	2002	3,8	83,3	10,2
	2003	4,3	79,0	11,8
	2004	5,5	80,1	10,5
	2005	5,0	80,9	10,6
Věnovat se svým koníčkům	2002	3,1	47,0	47,2
	2003	4,3	47,5	44,0
	2004	3,0	45,5	46,9
	2005	3,1	48,0	45,6
Samostatně podnikat	2002	2,2	58,7	32,9
	2003	3,4	59,0	29,9
	2004	2,5	55,6	34,5
	2005	2,6	57,1	33,4
Získat práci odpovídající kvalifikaci a schopnostem	2002	4,4	38,6	54,4
	2003	3,3	34,3	59,0
	2004	2,0	34,3	60,0
	2005	3,4	40,6	51,9
Mít za stejnou práci stejný plat	2002	3,2	27,0	67,1
	2003	1,7	24,8	68,9
	2004	1,3	23,9	70,1
	2005	2,1	27,5	66,2

Hluběji rozklíčovat časový posun můžeme na základě porovnání názorů mužů a žen v jednotlivých letech.

Stále platí, že **odpovědi mužů a žen jsou ve většině případů značně odlišné**. Nejpodobnější výpovědi lze najít v případě možnosti získat dítě po rozvodu do své péče. Ve všech ostatních případech se názory žen a mužů liší velmi významně. Společným jmenovatelem je zřetelně častější pocit žen, že jejich možnosti jsou horší. Muži si nemyslí opak, ale domnívají se častěji než ženy, že příležitosti obou pohlaví jsou vyrovnané. Největší odchylky jsou opět v hodnocení možností stejného odměňování a přístupu k zaměstnání.

Časové srovnání ukazovalo v roce 2003 na stabilitu názorů žen na jedné straně a určité posuny v mínění mužů na straně druhé. Muži ve větší míře reflektovali situaci v získání odpovídající práce a odměňování jako nepříznivou pro ženy. Tento trend se však u mužů od roku 2003 obrátil a letos muži hodnotí možnosti obou pohlaví získat odpovídající práci a mít za stejnou práci stejný plat jako nejvíce vyrovnané. Ženy však tyto oblasti, spolu s možnostmi samostatně podnikat, reflektovaly pro sebe jako čím dále nepříznivější. I v tomto trendu došlo v roce 2005 k náznaku obrátu, i když nejde o tak výraznou změnu jako u mužů.

Srovnání možností mužů a žen podle pohlaví (%)

	Rok	Ženy mají lepší		Zhruba stejné		Ženy mají horší	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Získat dítě po rozvodu do péče	2002	76,9	72,3	14,9	20,1	2,5	3,7
	2003	71,5	64,0	19,3	27,2	3,9	3,8
	2004	75,3	70,3	16,1	21,2	2,4	4,5
	2005	67,7	70,2	23,7	22,4	2,2	2,9
Dosáhnout vysokoškolského vzdělání	2002	4,8	2,9	86,7	80,2	5,6	14,6
	2003	5,0	3,7	83,4	74,9	6,8	16,3
	2004	6,4	4,7	83,4	77,1	6,7	13,9
	2005	6,1	4,1	84,9	77,2	7,0	14,0
Samostatně podnikat	2002	3,1	1,2	66,0	51,9	25,0	40,2
	2003	3,5	3,4	68,2	50,5	21,8	37,5
	2004	2,7	2,4	66,6	45,4	23,1	45,1
	2005	3,2	2,1	67,6	47,4	23,1	43,0
Věnovat se svým koníčkům	2002	4,5	1,8	56,3	38,3	36,3	57,4
	2003	5,3	3,4	57,6	38,1	32,0	55,1
	2004	2,9	3,1	56,0	35,7	34,1	58,8
	2005	3,7	2,4	56,9	39,7	36,0	54,5

Možnost získat práci, odpovídající kvalifikaci a schopnostem	2002	5,3	3,6	52,9	25,4	38,7	68,9
	2003	3,1	3,5	44,8	24,4	48,2	69,0
	2004	3,0	1,2	45,0	24,3	46,7	72,3
	2005	4,8	2,0	55,8	26,5	35,5	67,2
Mít za stejnou práci stejný plat	2002	3,7	2,6	37,4	17,4	54,8	78,6
	2003	2,9	0,6	32,4	17,6	60,2	76,9
	2004	1,7	0,9	35,2	13,5	57,7	81,6
	2005	3,0	1,2	39,8	16,0	52,2	79,3

Rozdíly v závislosti na věku nejsou příliš významné. Lidé ve věku 30-44 let si častěji myslí (76 %), že ženy mají lepší možnosti než muži získat dítě po rozvodu do péče. Pozitivní je, že zejména mladí lidé mají pocit, že muži i ženy mají nyní stejné šance dosáhnout vysokoškolského vzdělání (84,8 %).

V závislosti na vzdělání je na první pohled patrný problém s hodnocením příležitostí u obyvatel s nejnižším stupněm vzdělání – častěji než ostatní odpovídají variantou „neví“. Zejména lidé s vysokoškolským vzděláním si častěji než ostatní myslí, že muži i ženy jsou na tom stejně v odměňování za stejnou práci (35,7 %) a v možnostech dosáhnout vysokoškolského vzdělání (91,8 %).

Různé představy lze najít i mezi lidmi podle druhu ekonomické aktivity. Zejména podnikatelé věří, že obě pohlaví mají stejné šance dosáhnout vysokoškolského vzdělání (93,8 %) a samostatně podnikat (74,3 %). Ženy mají podle podnikatelů lepší šance získat po rozvodu dítě do vlastní péče (78,8 %). V těchto případech však může jít o skrytou korelaci s pohlavím, neboť podnikatelé jsou častěji muži.

Třídění podle rodinného stavu ukazuje na to, že svobodní výrazně častěji než ostatní považují možnosti obou pohlaví za vyrovnané, zejména možnost získat práci odpovídající kvalifikaci a schopnostem (48,9 %), mít za stejnou práci stejný plat (33,0 %), věnovat se svým koníčkům (55,9 %) a samostatně podnikat (64,8 %). Naopak ženatí muži a vdané ženy si častěji myslí, že možnosti žen jsou právě v těchto oblastech horší – možnost získat práci odpovídající kvalifikaci a schopnostem (55,8 %), věnovat se svým koníčkům (48,7 %) a samostatně podnikat (36,2 %).

2. Postoje k rovným příležitostem

S rovnými příležitostmi pro obě pohlaví souhlasí většina veřejnosti. Drtivá většina (92,7 %) si myslí, že každý – ať muž či žena – by měl mít zaměstnání, které by ho činilo soběstačným a nezávislým. Obě pohlaví by měla být zastoupena v řídících a rozhodovacích institucích (85,6 %) a domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času pro zábavu i odpočinek (86,6 %). Obě pohlaví by se měla stejně věnovat výchově i péči o dítě (86,2 %) a měla by mít stejnou šanci získat své dítě po rozvodu do péče (79,9 %).

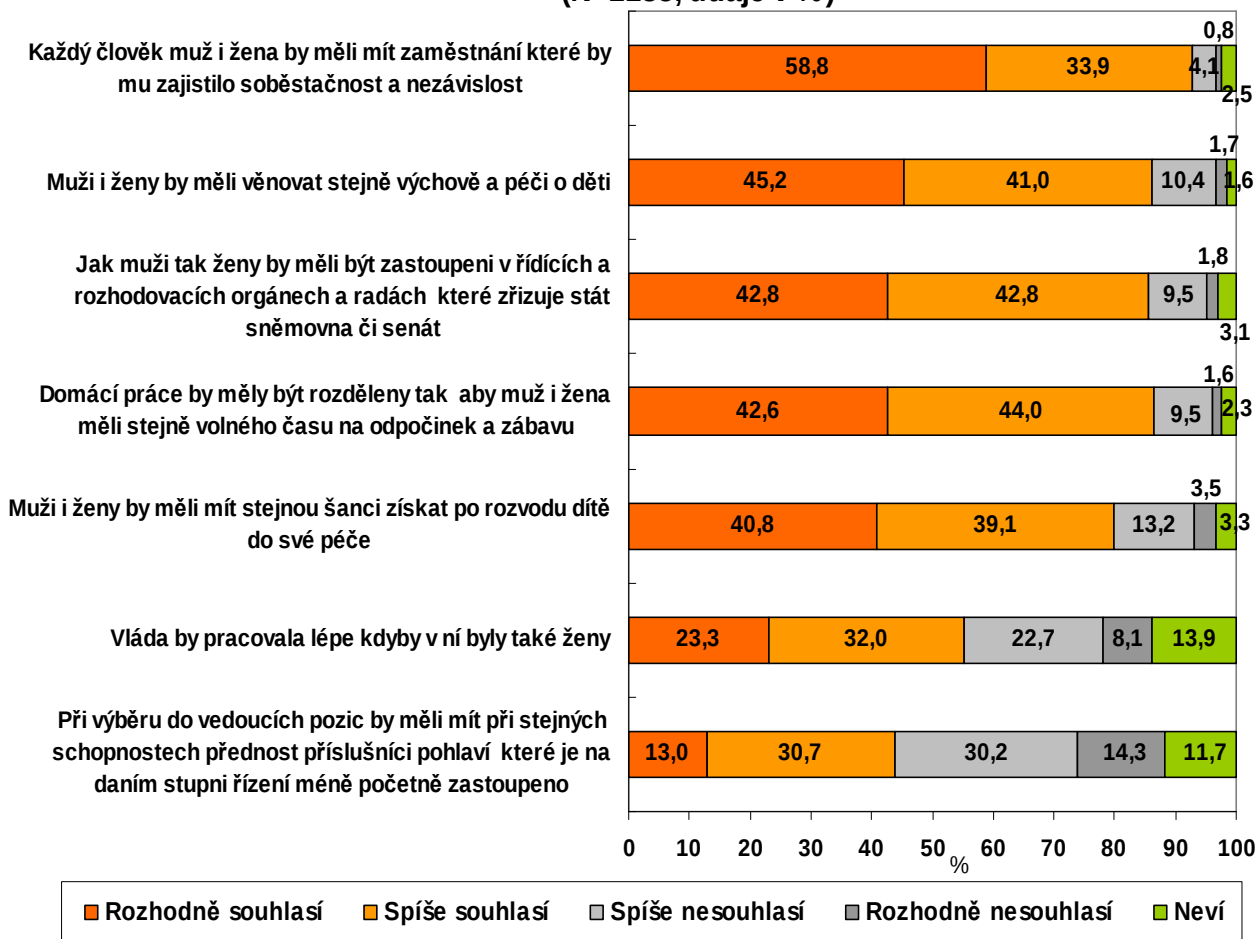
Více než polovina občanů (55,3 %) se domnívá, že vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen¹.

Jako kontroverzní jsou vnímána opatření na vyrovnávání příležitostí, tzv. „pozitivní diskriminace“. Veřejnost nemá jednotný názor na to, zda při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno (souhlasí 43,7 %, proti je 44,5 %).

¹ Tato položka byla proti roku 2002, kdy zněla „Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly ženy“ vzhledem ke změně reálné situace přeformulována.

Postoje k rovným příležitostem

(N=1135, údaje v %)

Časové srovnání mezi roky 2002 až 2005 naznačuje potvrzení určitého **poklesu jednoznačného souhlasu prakticky se všemi tezemi**. Tento pokles je ovšem kompenzován vzestupem mírného souhlasu.

Ke změně došlo zejména v otázce, zda by vláda pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen. Kolísání tohoto trendu se však výrazně vztahuje k aktuálnímu hodnocení práce vlády. Mezi roky 2002 a 2004 byl patrný pokles souhlasu s upřednostňováním podhodnoceného pohlaví při výběru do vedoucích pozic. Tento trend se nyní obrátil a lidé by toto opatření v roce 2005 poněkud častěji akceptovali.

Postoje k rovným příležitostem – časová komparace

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí
Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost	2002	66,7	28,8	3,3	0,8
	2003	59,9	33,1	4,0	1,7
	2004	58,7	34,4	4,1	0,6
	2005	58,8	33,9	4,1	0,8
Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát	2002	50,5	37,3	8,6	1,3
	2003	40,6	43,8	9,3	2,7
	2004	42,6	43,8	8,7	1,5
	2005	42,8	42,8	9,5	1,8
Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu	2002	48,6	40,2	9,0	1,8
	2003	42,7	42,0	10,9	2,2
	2004	44,2	43,3	9,5	1,5
	2005	42,6	44,0	9,5	1,6
Muži i ženy by měli věnovat stejně výchově a péči o děti	2002	50,1	36,6	10,2	2,5
	2003	44,1	39,7	11,5	2,9
	2004	46,3	39,4	10,0	2,3
	2005	45,2	41,0	10,4	1,7
Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče	2002	46,7	34,6	11,4	3,2
	2003	41,7	39,0	12,7	2,8
	2004	44,2	36,1	12,7	3,1
	2005	40,8	39,1	13,2	3,5
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly také ženy	2002	34,6	36,9	16,3	4,1
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen	2003	22,4	34,6	19,7	8,4
	2004	26,0	38,9	16,7	5,0
	2005	23,3	32,0	22,7	8,1
Při výběru do vedoucích pozic by mělo mít při stejné kvalifikaci přednost podhodnocené pohlaví	2002	16,2	28,0	30,2	15,2
	2003	11,8	27,1	29,9	16,0
	2004	12,2	26,6	33,2	15,0
	2005	13,0	30,7	30,2	14,3

Ve většině případů se staví ženy k rovným či vyrovnávacím příležitostem příznivěji než muži. Hlavní výjimkou je otázka získání dětí do své péče po rozvodovém řízení, kde, jak známo, jsou ženy považovány za zvýhodněné. Zde sice ženy ve své většině souhlasí, ale nesouhlasných odpovědí, tedy odmítajících rovné šance otce i matky pečovat po rozvodu o dítě, je více než u mužů.

Nejvýraznější rozdíl je v otázce, zda by vláda pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen. S tím souhlasí více než dvě třetiny žen, ale pouze dvě pětiny mužů. Významné rozdíly jsou i v případě rozdělení domácích prací tak, aby muži i ženy měli stejně volného času na odpočinek a zábavu, dále v případě rovné péče a výchovy dětí a v zastoupení obou pohlaví v řídicích a rozhodovacích orgánech, zřízených státem.

Také upřednostňování pohlaví, které je na daném stupni řízení podhodnoceno (za předpokladu stejné kvalifikace), při výběru do vedoucích pozic je přijímáno poněkud lépe ženami. Mezi nimi souhlasí více než polovina a zhruba třetina je proti, zatímco mezi muži je tento poměr přesně obrácený.

V otázce zaměstnání, které by každému zajistilo samostatnost, jsou odpovědi obou pohlaví vyrovnané.

Časové srovnání ukazuje na zajímavý poznatek: zatímco mezi muži se názory na rovné příležitosti od roku 2002 měnily jen mírně ve smyslu oslabení souhlasu (index prezentovaný v tabulce se změnil jen v řádu setin), mezi ženami se souhlas oslaboval výrazněji (nárůst indexu vesměs v řádu desetin). **Ukazuje se, že ženy měly v letech 2003-2004 ke konceptu rovných příležitostí veskrze rezervovanější přístup než v roce 2002. V roce 2005 však zůstává tento opatrnější přístup již pouze v otázce zastoupení obou pohlaví ve vedení státních orgánů (pokud pomineme otázku zastoupení žen ve vládě, kde došlo ke změně postoje u žen i mužů).**

Srovnání postojů k rovným příležitostem mužů a žen podle pohlaví

(údaje v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Souhlasí		Nesouhlasí		Index ²	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost	2002	94,3	96,6	5,5	2,7	1,46	1,30
	2003	92,7	93,2	5,9	5,6	1,53	1,42
	2004	92,5	93,6	4,5	4,9	1,49	1,42
	2005	91,3	93,9	5,5	4,3	1,53	1,39
Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát	2002	81,2	94,9	16,2	4,1	1,82	1,39
	2003	80,0	88,4	16,0	8,2	1,87	1,60
	2004	79,6	92,7	15,9	4,9	1,88	1,49
	2005	81,4	89,6	16,1	6,9	1,86	1,54
Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu	2002	83,1	94,1	16,5	5,5	1,85	1,45
	2003	77,2	91,8	19,6	7,0	1,94	1,52
	2004	79,8	94,6	18,1	4,4	1,89	1,49
	2005	79,2	93,5	17,4	5,2	1,92	1,49
Muži i ženy by se měli věnovat stejně výchově a péči o děti	2002	79,6	89,4	19,6	6,3	1,85	1,47
	2003	78,7	88,6	18,9	10,2	1,88	1,59
	2004	78,3	92,4	18,5	6,6	1,85	1,52
	2005	81,2	91,0	17,2	7,4	1,86	1,52

² Index je konstruován jako vážený aritmetický průměr, kdy hodnoty 1 by dosahoval, kdyby všichni odpověděli, že rozhodně souhlasí, a hodnoty 4, kdyby všichni odpověděli, že rozhodně nesouhlasí.

Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče	2002	86,3	76,6	9,3	19,6	1,57	1,81
	2003	84,9	86,7	10,6	20,1	1,68	1,83
	2004	85,1	75,9	10,3	21,0	1,61	1,86
	2005	85,7	74,5	11,2	22,0	1,70	1,87
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly také ženy	2002	57,0	85,1	32,7	9,0	2,18	1,63
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen	2003	42,7	70,4	39,6	17,3	2,51	1,86
	2004	49,1	79,7	32,4	11,9	2,33	1,75
	2005	40,2	69,4	44,1	18,4	2,52	1,87
Při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno	2002	34,9	52,9	55,1	36,4	2,71	2,29
	2003	33,5	43,9	52,9	39,2	2,78	2,40
	2004	30,1	46,8	55,5	41,4	2,81	2,39
	2005	34,8	52,1	55,6	34,5	2,75	2,29

Různé věkové skupiny mají ve většině případů v podstatě shodné poměry souhlasných i nesouhlasných postojů. Pouze v otázce rovných šancí získat dítě po rozvodu do vlastní péče se mírně vymyká nejstarší generace, která s tím více nesouhlasí (nesouhlasí 22,2 %).

Lidé s vysokoškolským vzděláním častěji souhlasí, že by vláda pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen (64,3 %). Lidé se středním vzděláním bez maturity častěji souhlasí s tím, aby se muži i ženy věnovali stejně péči o děti (92,1 %) a že by měli mít i stejné šance získat dítě po rozvodu do své péče (89,8 %). S tím souhlasí častěji i svobodní lidé (86,4 %), naopak lidé žijících v manželství jsou mírně častěji proti tomu (19,6 %).

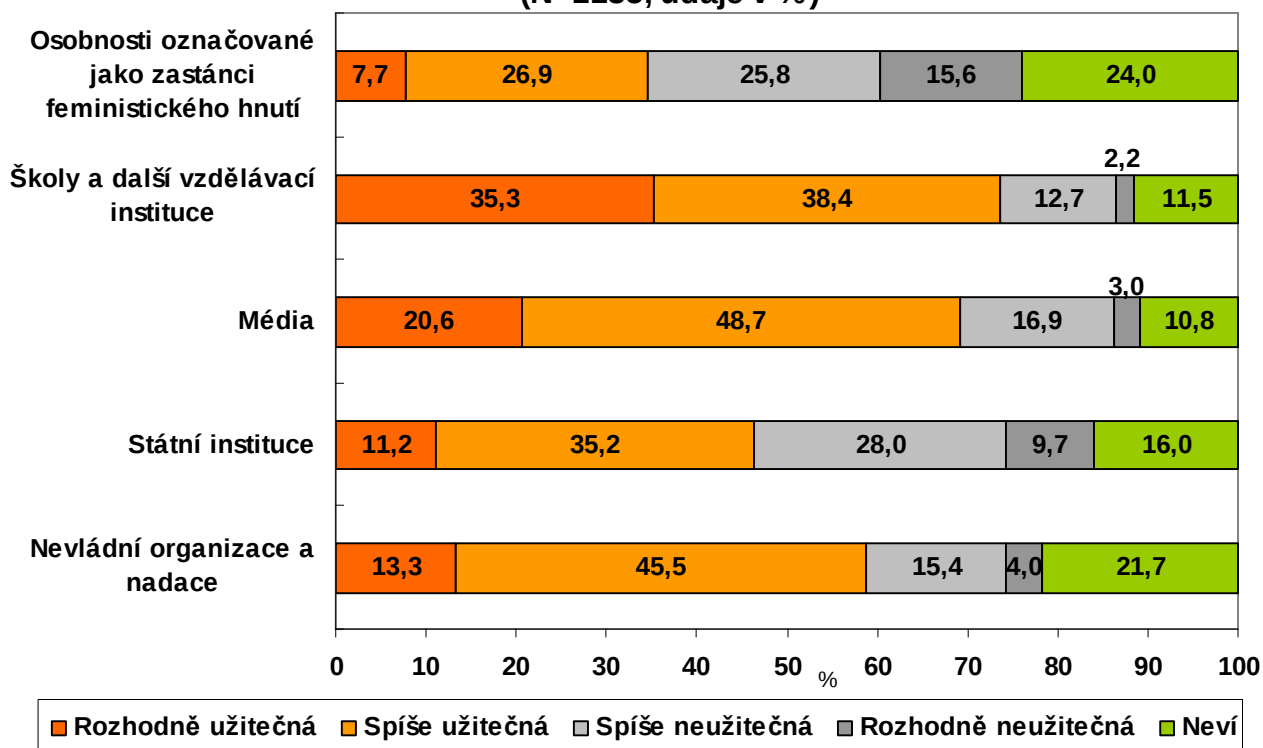
3. Hodnocení institucí a dalších subjektů s ohledem na ochranu práv žen

Veřejnost pohlíží na působení jednotlivých subjektů ve vztahu k problematice ochrany práv žen spíše pozitivně. Za nejužitečnější je z tohoto hlediska hodnoceno působení škol a médií a za nejméně užitečné jsou považovány osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí.

Většina občanů se domnívá, že zejména školy, další vzdělávací instituce (73,7 %) a média - televize, rozhlas, tisk (69,3 %), vykonávají v tomto směru užitečnou činnost. Více než polovina lidí (58,8 %) hodnotí pozitivně činnost nevládních organizací a nadací (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.) a téměř polovina (46,4 %) i státní instituce jako parlament, ministerstva a další vládní orgány.

Stejně jako v případě nadací, také v případě osobností – zastánců feministického hnutí - je poměrně velký, téměř čtvrtinový podíl lidí, kteří nevědí, jak jejich činnost posoudit. Zastánce feminismu pokládá z hlediska ochrany práv žen za užitečné jen třetina lidí (34,6 %), převažuje opačný názor (41,4 %).

Hodnocení subjektů z hlediska ochrany práv žen
(N=1135, údaje v %)

V roce 2005 se zvýšil podíl lidí, kteří považují zejména školy za rozhodně užitečné z hlediska ochrany práv žen. Naopak se mírně zhoršilo hodnocení médií. Letos došlo i ke změně trendu ve vnímání zastánců feministického hnutí – jejich působení bylo v loňském roce hodnoceno vůbec nejhůř, nyní se dostává zpět na úroveň roku 2002.

Hodnocení subjektů – časové srovnání

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Rozhodně užitečná	Spíše užitečná	Spíše neužitečná	Rozhodně neužitečná
Školy a další vzdělávací instituce	2002	39,5	37,8	10,1	2,8
	2003	31,8	40,4	12,6	3,4
	2004	30,5	43,1	11,7	4,2
	2005	35,3	38,4	12,7	2,2
Média	2002	25,4	44,9	16,3	3,1
	2003	19,5	47,3	18,4	4
	2004	23,8	52,5	12,5	4,0
	2005	20,6	48,7	16,9	3,0
Nevládní organizace a nadace	2002	14,1	40	15,5	3,8
	2003	13,9	37,3	15,9	7
	2004	13,0	43,1	16,8	5,9
	2005	13,3	45,5	15,4	4,0
Státní instituce	2002	13,6	34,9	27,6	7,7
	2003	9,1	37,2	27,6	10,6
	2004	9,3	36,3	29,5	12,1
	2005	11,2	35,2	28,0	9,7
Zastánci feministického hnutí	2002	9,7	24,6	25	16,4
	2003	7,4	21,4	24,8	21,2
	2004	5,7	23,8	26,6	21,7
	2005	7,7	26,9	25,8	15,6

Činnost škol, médií a státních institucí je z hlediska ochrany práv žen hodnocena oběma pohlavími velmi podobně.

Jinak je tomu v případě nevládních organizací, nadací a osob spojovaných s feministickým hnutím. Vůči jejich přínosu v této oblasti jsou významně pozitivněji naladěny ženy (rozdíl je více než 10 %). Je zajímavé, že vůči zastáncům feministického hnutí se zlepšil jak postoj žen, tak i mužů.

Hodnocení subjektů z hlediska ochrany práv žen podle pohlaví

	Rok	Užitečné		Neužitečné		Index ³	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Nevládní organizace a nadace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.)	2002	47,7	59,9	22,9	15,5	2,22	2,03
	2003	47,9	54,2	23,8	22,0	2,29	2,15
	2004	51,7	60,1	24,4	21,3	2,28	2,13
	2005	52,7	64,6	24,2	15,0	2,25	2,02
Osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí	2002	27,6	40,6	48,1	36,6	2,79	2,50
	2003	24,3	32,9	51,7	40,8	2,95	2,66
	2004	23,6	35,0	51,6	45,1	2,99	2,68
	2005	27,9	40,8	46,4	36,8	2,84	2,48
Média	2002	67,2	73,3	20,6	18,4	1,99	1,94
	2003	64,4	69,1	18,6	18,2	2,10	2,06
	2004	72,3	80,0	19,1	14,1	2,02	1,91
	2005	67,4	71,1	20,8	19,1	2,06	2,00

Různé věkové a do značné míry i vzdělanostní skupiny hodnotí jednotlivé subjekty velmi podobně. Pouze lidé s nejnižším stupněm vzdělání častěji neumějí odpovědět.

Na venkově i ve městě hodnotí občané užitečnost různých institucí a dalších subjektů také podobně, pouze v případě měst existuje znatelně kritičtější přístup ke státním institucím (51,1 %) a médiím (27,3 %), naopak lidé na vesnici hodnotí jejich působení lépe.

Působení nevládních organizací hodnotí nejlépe mladší lidé (do 44 let – 63,2 %).

³ Index je konstruován jako vážený aritmetický průměr, kdy hodnoty 1 by dosahoval, kdyby všichni odpověděli, že jsou rozhodně užitečné a hodnoty 4, kdyby všichni odpověděli, že jsou rozhodně neužitečné.

4. Spontánní znalost hnutí a organizací zabývajících se ochranou práv žen a rovnými příležitostmi

Občané vesměs neznají žádná hnutí či organizace, které se zabývají takovými činnostmi jako je ochrana práv žen či rovné příležitosti pro muže i ženy. V tomto směru se situace mění jen málo. Pouze jeden člověk z pěti byl schopen uvést nějaký příklad. Nejčastěji šlo o Svaz žen a Bílý kruh bezpečí, dále pak Feministky 8. března.

Spontánní znalost hnutí a organizací zaměřených na ochranu žen a rovnoprávnost (%)⁴

	2002	2003	2004	2005
nezná žádnou	81,6	81,2	76,8	79,3
Svaz žen	4,0	2,3	4,0	3,4
Bílý kruh bezpečí	2,9	2,0	3,5	3,0
Feministky 8. března/feministické hnutí, feministky	1,0	2,0	1,5	1,6
Jihočeské matky	2,1	1,2	1,3	1,1
Unie/Sdružení bojující za práva žen	0,9	0,4	0,3	0,8
mezinárodní a české nadace ⁵	2,0	1,9	1,9	2,4
linky důvěry (obecně)	1,9	1,9	3,1	2,6
domovy pro osamělé matky	1,7	1,0	1,5	0,3
jiné ženské organizace ⁶	2,6	4,0	3,6	3,3
charitativní a církevní organizace	1,0	0,7	0,4	0,9
politicky, politické strany ⁷	1,1	0,5	0,2	0,0
jiné odpovědi	1,6	0,9	10,7	6,6

Odlišnosti v odpovědích na tuto otázku mezi jednotlivými sociodemografickými skupinami nejsou nijak významné. Ženy sice uváděly mírně častěji (4,6 %) než muži (1,3 %) Bílý kruh bezpečí, ale rozdíly jsou na hranici statistické chyby. Muži častěji než ženy neznali žádnou organizaci zabývající se ochranou práv žen či rovnými příležitostmi pro muže a ženy (82,1 % ku 76,8 %).

⁴ Součet přesahuje 100 %, protože dotázaní měli možnost více než jedné odpovědi.

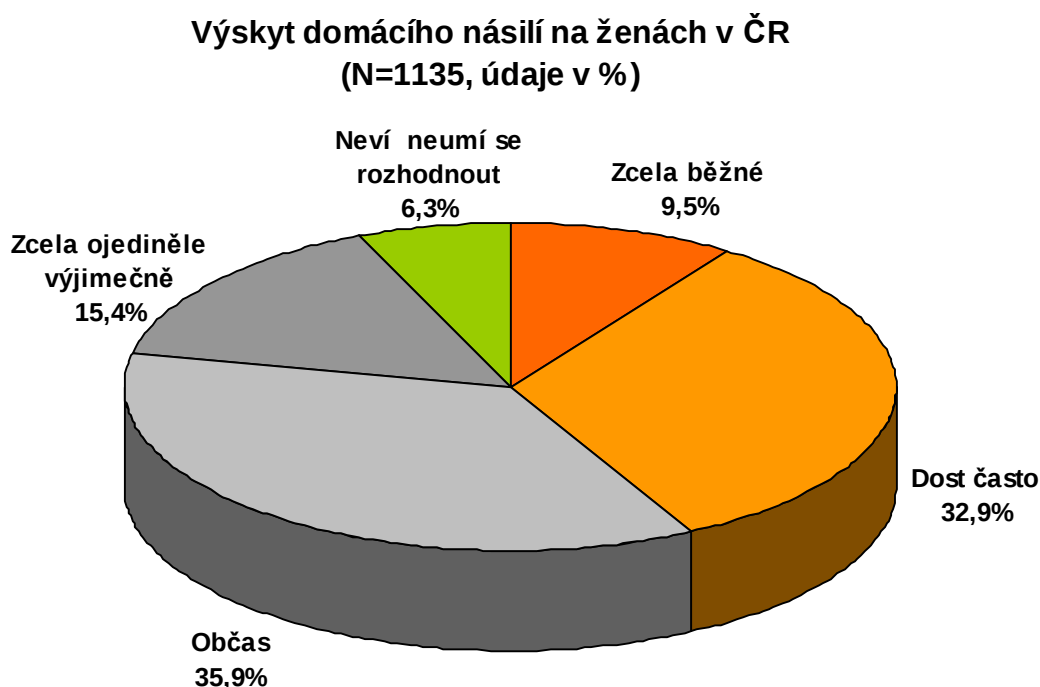
⁵ Jde o nadace a organizace nespécializované na otázku žen. Nejčastěji jsou jmenovány Červený kříž, Kapka naděje, SOS Dětské vesničky, Adra, Helsinský výbor.

⁶ Zde je nejčastěji zmiňována Liga na ochranu žen, Nadace na ochranu týraných žen, Žena v tísní, Rosa a La Strada.

⁷ Zde byla zmiňována např. stínová vláda žen, Jana Volfová, Hana Marvanová, Monika Pajerová. V roce 2005 však nebyla žádná strana zmíněna, dokonce ani strana „Rovnost šancí“, která v tomto roce vznikla.

5. Názory na domácí násilí na ženách

Více než dvě pětiny občanů si myslí, že domácí násilí na ženách se v naší společnosti vyskytuje přinejmenším dost často, Každý desátý člověk má za to, že tento jev je u nás zcela běžný. Polovina veřejnosti je toho názoru, že domácí násilí na ženách se v ČR vyskytuje jen občas nebo zcela ojediněle.

V letech 2002 – 2004 docházelo k mírnému nárůstu procenta občanů považujících domácí násilí na ženách za běžné nebo časté (z 42,9 % v roce 2002 na 45,2 % v roce 2003 až na 46,6 % v roce 2004) a současně k poklesu podílu těch, kteří toto násilí vidí jako občasné či ojedinělé (z 52,4 % na 47,3 % a 47,0 %). **V tomto trendu došlo s rokem 2005 ke změně** – nesnížil se sice podíl lidí, kteří považují domácí násilí na ženách za zcela běžné, snížil se však podíl těch, kteří je považují za dost časté (celkově poklesl podíl lidí považujících domácí násilí za časté ze 46,6 % v roce 2004 na 42,4 % v roce 2005). Podíl lidí, kteří považují domácí násilí za občasné až ojedinělé, vzrostl ze 47,0 % na 51,3 %.

Výskyt domácího násilí na ženách – časové srovnání (údaje za ČR v %)

	2002	2003	2004	2005
Zcela běžné	6,6	8,1	8,5	9,5
Dost často	36,3	37,1	38,1	32,9
Občas	37,8	34,4	35,2	35,9
Zcela ojediněle	14,6	12,9	11,8	15,4
Neví	4,7	7,5	6,3	6,3

Na rozdíl od mužů, z nichž si pouze třetina myslí, že domácí násilí na ženách je u nás časté až běžné, zastává tento názor více než polovina žen.

Ve srovnání s rokem 2002 se zvýšil podíl těch žen, které toto násilí považují za zcela běžné (ze 7,4 % v roce 2002 na 12,0 % v roce 2005). Zároveň klesl podíl žen, které domácí násilí považují za dosti časté (ze 43,6 na 39,9 %). Toto lze považovat za určitý zlom v trendu, který od roku 2002 vykazoval růst podílu odpovědí „zcela běžné“ a „dost často“. Tento zlom však není u žen doprovázen pocitem, že domácí násilí na ženách by začínalo být ojedinělé.

Naopak u mužů vzrostl od roku 2004 podíl odpovědí, že domácí násilí je zcela ojedinělé, a snížil se podíl odpovědí, že domácí násilí je dost časté.

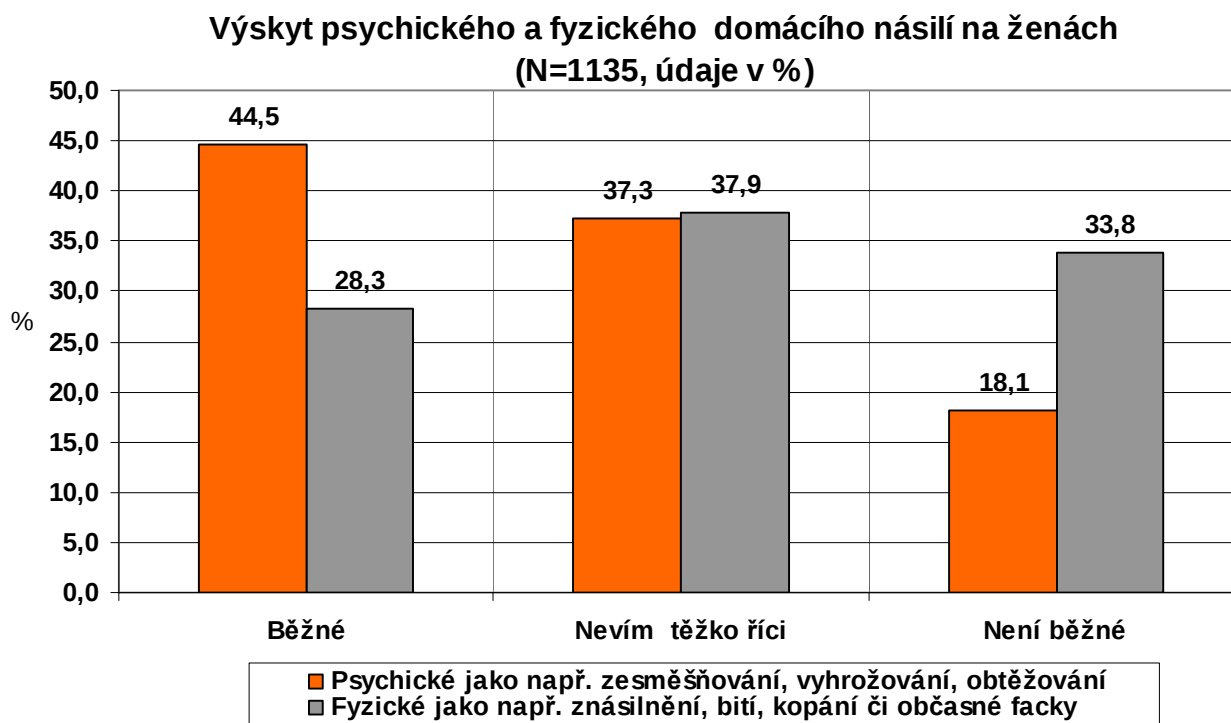
Existence domácího násilí na ženách v ČR podle pohlaví

(údaje v %)

	Rok	muži	ženy
Zcela běžně	2002	5,8	7,4
	2003	6,8	9,3
	2004	5,1	11,8
	2005	6,8	12,0
Dost často	2002	28,4	43,6
	2003	27,8	45,7
	2004	31,7	44,1
	2005	25,4	39,9
Občas	2002	41,6	34,3
	2003	40,3	28,9
	2004	40,6	30,3
	2005	39,0	33,1
Zcela ojediněle	2002	19,0	10,6
	2003	15,3	10,7
	2004	14,6	9,2
	2005	20,9	10,2
Neví	2002	5,2	4,2
	2003	9,8	5,4
	2004	8,1	4,7
	2005	8,0	4,8

Domácí násilí na ženách je v ČR zcela běžné častěji podle lidí se středním vzděláním (ať již s maturitou, nebo bez maturity – 13,6 %). Nejčastěji je za běžné považováno v Moravskoslezském kraji (21,1 %).

Pokud jde o dvě základní formy domácího násilí, veřejnost se domnívá, že **častější je psychické násilí** - různé zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování, které u nás téměř polovina lidí považuje za běžné. Naproti tomu fyzické násilí, jako např. znásilnění, bití, kopání či občasné facky, je běžné „jen“ podle čtvrtiny lidí.

Ani v případě konkrétnější otázky na domácí násilí nejsou změny názorů od roku 2002 velké. Mezi roky 2004 a 2005 však došlo k hlubší polarizaci názorů na existenci fyzického násilí.

Výskyt psychického a fyzického násilí na ženách – časové srovnání (údaje za ČR v %)

	Rok	Běžné	Nevím, těžko říci	Není běžné
Psychické jako např. zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování	2002	43,6	37,9	18,5
	2003	43,8	42,2	14
	2004	46,3	38,8	15,0
	2005	44,5	37,3	18,1
Fyzické jako např. znásilnění, bití, kopání či občasné facky ...	2002	25,5	40,3	34,2
	2003	26,5	45,4	28,1
	2004	26,5	41,0	32,5
	2005	28,3	37,9	33,8

Ženy si na rozdíl od mužů u obou forem častěji myslí, že tento druh násilí je běžný. Zvláště výrazné rozdíly jsou v názorech na existenci tzv. psychického domácího násilí na ženách. Zde je totiž o běžnosti tohoto typu násilí přesvědčena více než polovina žen, ale jen třetina mužů. **Tento rozdíl se od roku 2002 spíše zvyšuje.** Muži se přitom v této otázce více zdráhají vybrat, zda takovéto násilí je, či není běžné.

Časová komparace však naznačuje, že především **ženy jsou stále více ochotny připustit, že v domácnostech existuje psychické i fyzické násilí.** Tento trend je silnější u fyzických forem násilí, jejichž existence se obtížněji připouští. Naopak u psychického násilí již mezi roky 2004 a 2005 nedošlo k dalšímu nárůstu, který by přiznával běžnou existenci tohoto typu násilí.

Existence forem domácího násilí na ženách v ČR podle pohlaví

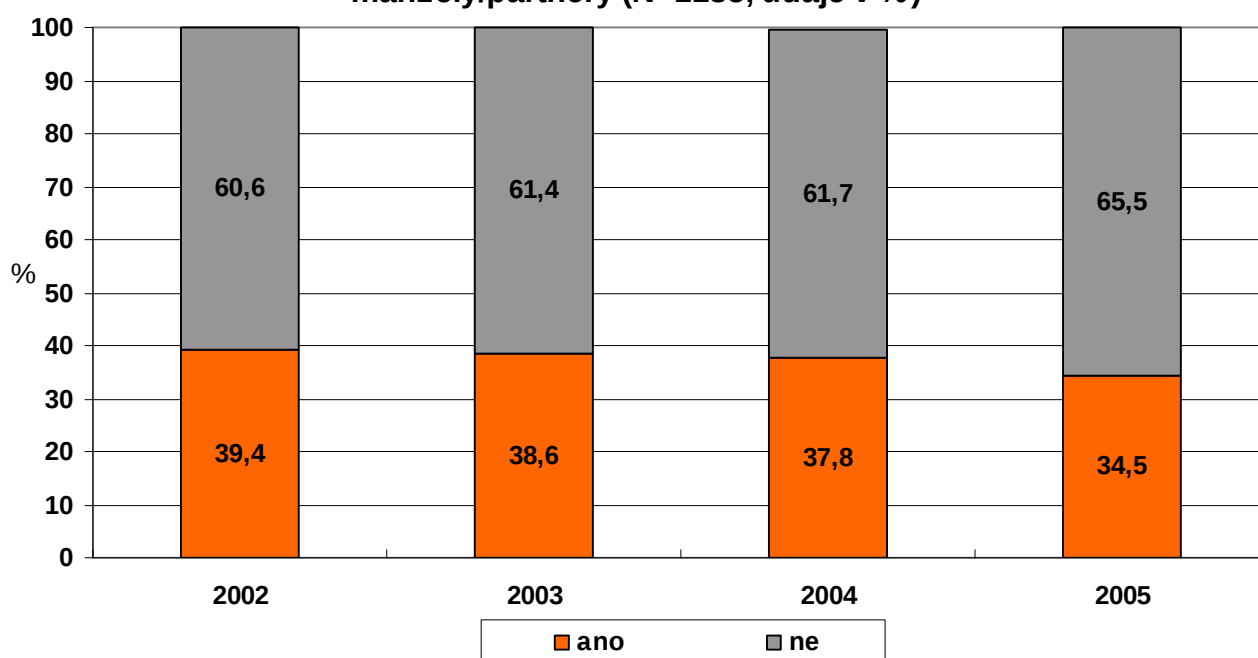
	Rok	Běžné		Nevím, těžko říct		Není běžné	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Psychické jako např. zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování	2002	35,5	51,2	42,0	34,1	22,6	14,7
	2003	34,9	52,1	49,0	35,9	16,1	12,0
	2004	36,6	55,5	45,4	32,2	17,9	12,3
	2005	34,3	54,1	42,4	32,6	23,3	13,3
Fyzické jako např. znásilnění, bití, kopání či občasná facka ...	2002	21,9	28,8	40,7	39,9	37,4	31,3
	2003	21,9	30,8	48,8	42,2	29,3	27,1
	2004	21,6	31,3	43,5	38,2	34,9	30,5
	2005	21,8	34,3	39,6	36,3	38,6	29,4

Zejména v otázce psychického násilí existují rozdíly podle věku - nejčastěji považují psychické domácí násilí na ženách za běžné lidé ve věku 30-44 let (53,5 %). Existenci tohoto typu násilí připouští nejčastěji lidé žijící v Moravskoslezském kraji (57,6 %) a obecně ve větších městech (50,9 %). Fyzická forma násilí je považována za běžnou častěji v Moravskoslezském kraji (46,5 %).

Obecné mínění o výskytu domácího násilí na ženách dokresluje otázka na znalost konkrétního případu. **Tři z deseti občanů uvádějí, že o nějaké rodině, kde násilí mezi manželi či partnery existuje, vědí.** (Ačkoliv se domácí násilí týká v první řadě žen či starších lidí, popř. dětí, existuje i domácí násilí na mužích).

Z časového srovnání plyne, že **situace je v roce 2005 mírně pozitivnější než v předchozích letech.** Odpovědi na tuto otázku **mohou předznamenávat určitý trend poklesu domácího násilí na ženách** (Podle statistik trestných činů došlo v roce 2004 k poklesu počtu hlášených trestných činů souvisejících s domácím násilím. Statistiky za rok 2005 zatím nejsou k dispozici).

Znalost konkrétní rodiny, kde existuje násilí mezi manžely/partnery (N=1135, údaje v %)

Také v této otázce se odpovědi odlišují zejména podle pohlaví. **V roce 2005 došlo u mužů i u žen k poklesu znalosti konkrétních rodin, kde dochází k domácímu násilí. Nadále tak zůstává značná disproporce v odpovědích obou pohlaví – ženy znají takové rodiny častěji než muži.**

Znalost existence domácího násilí v konkrétní rodině podle pohlaví

	Rok	muži	ženy
ano	2002	31,5	46,9
	2003	32,5	44,4
	2004	30,0	45,4
	2005	26,8	41,6
ne	2002	68,5	53,1
	2003	67,5	55,6
	2004	70,0	54,6
	2005	73,2	58,4

V této otázce se odpovědi odlišují dále i podle věku – rodiny, kde existuje domácí násilí mezi partnery, znají nejčastěji lidé ve věku 45-59 let (42,3 %). Tyto rodiny znají také častěji lidé pracující v manuálních profesích (41,4 %). Opět se ukazuje, že takové rodiny znají lidé nejčastěji v Moravskoslezském kraji (49,1 %).

Dotazník

P: PODEJTE LÍSTEK.

GR. Jaká je podle vás u nás situace, srovnáte-li

1 možnosti mužů a žen, pokud jde o

ŽENY MAJÍ	MUŽI I ŽENY	ŽENY MAJÍ	NEVÍ
LEPŠÍ	MAJÍ ZHRUBA	HORŠÍ	
MOŽNOSTI	STEJNÉ	MOŽNOSTI	
NEŽ MUŽI	MOŽNOSTI	NEŽ MUŽI	
1	2	3	4

a) Možnost získat práci, odpovídající kvalifikaci a schopnostem	1 2 3 4	____
b) Mít za stejnou práci stejný plat	1 2 3 4	____
c) Získat dítě po rozvodu do péče	1 2 3 4	____
d) Dosáhnout vysokoškolského vzdělání	1 2 3 4	____
e) Věnovat se svým koníčkům	1 2 3 4	____
f) Samostatně podnikat	1 2 3 4	____

PODEJTE DOTÁZANÉMU LÍSTEK.

GR. Nyní Vám přečtu několik výroků, které se vztahují k postavení mužů a žen, a Vy mi prosím u každého pomoci lístku řekněte, nakolik s ním souhlasíte.

ROZHODNĚ	SPÍŠE	SPÍŠE	ROZHODNĚ	NEVÍ
SOUHLASÍ	SOUHLASÍ	NESOUHLASÍ	NESOUHLASÍ	
1	2	3	4	5

a) Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát	1 2 3 4 5	____
b) Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen	1 2 3 4 5	____
c) Při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno	1 2 3 4 5	____
d) Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost	1 2 3 4 5	____

e) Muži i ženy by měli věnovat stejně výchově a péči o děti ...	1 2 3 4 5	____
f) Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče	1 2 3 4 5	____
g) Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu	1 2 3 4 5	____

P: PODEJTE LÍSTEK

GR. Nyní Vám přečtu několik institucí, sdružení apod. a Vy mi prosím řekněte, jak hodnotíte jejich činnost z hlediska ochrany práv žen.

ROZH.	SPÍŠE	SPÍŠE NE-	ROZH. NE-	NEVÍ
UŽITEČNÁ	UŽITEČNÁ	UŽITEČNÁ	UŽITEČNÁ	
1	2	3	4	5

a) Nevládní organizace a nadace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.)	1 2 3 4 5	____
b) Státní instituce (parlament, ministerstva a další vládní orgány)	1 2 3 4 5	____
c) Média (televize, rozhlas, tisk)	1 2 3 4 5	____
d) Školy a další vzdělávací instituce	1 2 3 4 5	____
e) Osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí	1 2 3 4 5	____

GR. Znáte nějaká hnutí či organizace, které se zabývají ochranou práv žen, rovnými příležitostmi pro muže a ženy apod.?

1.

.....

Další

.....

.....

GR Domníváte se, že se domácí násilí
5. na ženách v české společnosti

vyskytuje:

Zcela běžně 1

Dost často 2

Občas 3

Zcela ojediněle, výjimečně 4

Neví, neumí se rozhodnout 5

GR Domácí násilí na ženách má dvě

6. základní podoby. Řekněte mi prosím,
jestli u nás jsou a nebo nejsou běžné.

BĚŽNÉ NEVÍM, NENÍ BĚŽNÉ

TĚŽKO ŘÍCI

1

2

3

a) Psychické jako např.

zesměšňování,

vyhrožování, obtěžování či 1 2

obviňování 3

b) Fyzické jako např.

znásilnění, bití, kopání či 1 2 3

občasné facky ...

GR Znáte nějakou rodinu, kde existuje

7. násilí mezi manželi – partnery?

ANO

1

NE

2

Tabulková příloha